

**Матеріали для зустрічі з учасниками
платіжного ринку за результатами
здійснених Національним банком перевірок
з питань фінансового моніторингу**

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами безвиїзного нагляду

Вимог частини першої статті 8 Закону № 361-IX в частині неналежного виконання Установою обов'язку оновлювати, розробляти та затверджувати внутрішні документи з питань фінансового моніторингу:

невідповідність ВНД вимогам законодавства (*внутрішні документи є формальними, не містять частину необхідних порядків*, наявні в них порядки* не відповідають вимогам з-ва*), зокрема відсутні належні порядки/процедури, а саме:

- ознаки пов'язаності переказів коштів, зокрема, для тих переказів, що здійснюються установою (*підпункт 4 пункту 10 додатка 15 до Положення № 107*);
- порядок виявлення платника/отримувача, який регулярно ініціює/отримує перекази коштів, та уважатиметься Установою таким, який підтримує з нею ділові відносини та щодо якого необхідно здійснити заходи належної перевірки в порядку, передбаченому в Додатку 1 до Положення № 107 (*підпункт 7 пункту 10 додатка 15 до Положення №107*);
- порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості (*підпункт 5 пункту 23 розділу III Положення № 107*);
- порядок здійснення оцінки/переоцінки ризик-профілю Установи та ризик-профілю клієнтів (*підпункт 4 пункту 23 розділу III розділу Положення № 107*);
- порядок використання системи автоматизації (*підпункт 12 пункту 23 розділу III розділу Положення № 107*);
- порядок супроводження установою переказів коштів відповідною інформацією згідно з вимогами, визначеними в статті 14 Закону № 361-IX, а також усіх порядків та процедур, що передбачені вимогами пункту 10 додатка 15 до Положення № 107;
- дієвий порядок моніторингу фінансових операцій клієнтів із метою виявлення тих, що підлягають фінансовому моніторингу (*підпункт 2 пункту 23 розділу III розділу Положення № 107*);
- порядок з'ясування орієнтовного обсягу фінансових операцій, які планують проводити клієнти – юридичні особи в Установі, що є складовою такого заходу НПК, як встановлення (розуміння) мети та характеру майбутніх ділових відносин або проведення фінансової операції;
- кількісні межі для критеріїв та індикаторів підозрілості фінансових операцій, які містять кількісні характеристики (*зокрема «багатьох», «неодноразово», «значних», «незвично великі суми», «незвично швидке», «тривалий час», «незвично короткий строк», «великі суми», «незначні суми», що не відповідає вимогам пункту 54 розділу IV Положення № 107, пункту 7 Додатка 14 до Положення № 107*).

***Порядок !!!** - чітка послідовність дій певного процесу із зазначенням способів, форм, строків (термінів) ужиття працівниками установи цих дій, визначена у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ (*підпункт 32 пункту 5 Розділу I Положення № 107*).

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами безвиїзного нагляду

Вимог пункту 15 частини другої статті 8 Закону № 361-IX та абзацу 4 пункту 79 розділу 4 Положення № 90 у частині невиконання обов'язку надавати на запити НБУ документи/достовірну інформацію, у визначені в запиті строки:

- надання недостовірної інформації/суперечливих відомостей щодо одного питання;
- подання інформації/документів не в повному обсязі.

Вимог пункту 2 частини другої статті 8 Закону № 361-IX у частині не здійснення НПК, зокрема:

- установа не встановила мету та характер майбутніх ділових відносин (у частині з'ясування орієнтовних обсягів переказів на користь клієнтів);
- не виявлено перекази коштів, що мають ознаки пов'язаності;
- за умови наявності істотного збільшення обсягів операцій установа не здійснювала належним чином моніторингу ділових відносин та фінансових операцій наведених клієнтів. Не було виявлено індикатори підозрілості, якими характеризувались фінансові операції клієнтів, зокрема індикатор *«Відбулися значні зміни в обсягах фінансових операцій, що здійснюються клієнтом / на користь клієнта»*.

Вимог частини першої та другої статті 7 Закону № 361-IX в частині неналежного виконанні обов'язку здійснювати оцінку (переоцінку) ризиків, притаманних її діяльності а також оцінку (переоцінку) ризиків своїх клієнтів, зокрема:

- не проводився належний аналіз ризиків ВК/ФТ щодо власних продуктів та послуг;
- не враховані результати НОР та Типологічні дослідження ДСФМУ;
- формальні заходи з управління ризиками;
- визначення ризик-апетиту є необґрунтованим (в т.ч. – з огляду на відсутність порядку його визначення);
- не враховані при оцінці ризику ділових відносин з клієнтом притаманні йому критерії ризику, що, в тому числі, призвело до невстановлення йому підвищеного рівня ризику та нездійснення щодо нього відповідних заходів.

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами безвиїзного нагляду

Вимог підпункту «б» пункту 1 частини першої статті 14 Закону № 361-IX в частині незабезпечення супроводження платіжних операцій, зокрема інформацією про платника (ініціатора платежу) - юридичну особу, а саме унікальним номером ЕПЗ (у разі ініціювання платіжної операції з використанням ЕПЗ).

Вимог пункту 20 Додатка 1 до Положення № 107 стосовно неналежного виконання обов'язку щодо ведення анкети клієнта

- відсутність обов'язкової інформації в анкеті клієнта (ознаки належності до РЕР та посади відповідної політично значущої особи).

Вимог пункту 23 додатка 1 до Положення № 107, що полягає у неналежному виконанні Установою обов'язку щодо зберігання документів та/або інформації у справі клієнта

- відсутність у справах клієнтів документів, на підставі яких Установою з'ясовано суть, масштаб та вид діяльності клієнтів.

Вимог частини п'ятої статті 9 Закону № 361-IX, пункту 10 розділу II Положення № 107 у частині неналежного виконання відповідальним працівником Установи обов'язку щодо інформування керівника установи з питань у сфері ВК/ФТ:

- звіти формальні та однотипні;
- **не містять інформації** щодо здійснених Установою заходів з переоцінки ризику ділових відносин з клієнтами;
- **не містять інформації** щодо результатів аналізу фінансових операцій клієнтів, фактів перевищення лімітів;
- **відсутня інформація** про результати оцінки нових продуктів/послуг Установи та притаманних їм ризиків ВК/ФТ;
- **відсутня інформація** про строки вжиття необхідних заходів Установою в частині оновлення внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ, з огляду на прийняття НПА.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист від 18.07.2025 № 25-0009/55573 щодо здійснення надавачами фінансових платіжних послуг (далі – НПП) моніторингу фінансових операцій

- установа (НПП) у разі наявності ознак пов'язаності переказів коштів та виявлення випадків, у яких платник / отримувач, який регулярно ініціює / отримує перекази коштів, визначає особу такою, яка підтримує з установою ділові відносини та здійснює щодо такої особи всі заходи належної перевірки, включаючи проведення постійного моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнта в передбаченому в Положенні № 107 та внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ порядку;
- внутрішні документи з питань ПВК/ФТ установа розробляє та затверджує з метою належного виконання функцій СПФМ (підпункт 7 пункту 5 розділу I Положення № 107) та внутрішні документи мають містити дієві, неформальні порядки та процедури, а також урахувати всі види та напрями діяльності установи й необхідність виконання установою всіх вимог, визначених законодавством України у сфері ПВК/ФТ.

Додатково звертаємо увагу на таке: під час визначення випадків, у яких платник / отримувач, який регулярно ініціює / отримує перекази, уважатиметься установою таким, який підтримує з ним ділові відносини, визначальною ознакою не слід установлювати проведення фінансових операцій на суму, що дорівнює чи перевищує 400 тисяч гривень. Наявність ділових відносин також може підтверджуватися додатковими ознаками, такими як використання персональних кабінетів, наявність зареєстрованих облікових записів, доступ до електронних сервісів, що надаються установами, а також іншими формами взаємодії, які свідчать про підтримку ділових відносин незалежно від суми чи кількості операцій.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 01.11.2024 № 25-0005/82615 щодо залучення ФОП з метою «дроблення бізнесу»

- повідомлено про ризик використання юридичними особами механізмів мереж ФОПів з метою ухилення від сплати податків;
- наведено ознаки діяльності, спрямованої на використання ФОП з метою ухилення від сплати податків;
- наголошено на обов'язку установ вивчати діяльність своїх клієнтів – ФОП: установи не повинні обмежуватися лише з'ясуванням переліку видів діяльності клієнтів, які належать до Групи, за КВЕД, що по суті не розкривають реальної / фактичної суті діяльності кожного з них. Фінансова установа, використовуючи ризик-орієнтований підхід, має встановлювати інформацію про спосіб реалізації товару, наявність торгового майданчика або найменування інтернет-магазину, найменування сайту, через який здійснюється торгівля продукцією, наявність торговельно-складських приміщень, інших ресурсів, достатніх для ведення клієнтом задекларованої господарської діяльності тощо

Лист НБУ від 07.10.2024 № 25-0005/75915 щодо окремих питань діяльності установ, що надають послугу з переказу коштів

- установа, надаючи послугу з переказу коштів на користь акцептованих / зареєстрованих осіб (продукт, послуга, що надаються установою, стають доступними продавцю – суб'єкту господарювання після його реєстрації на сайті / в застосунку установи. Під час такої реєстрації суб'єкт господарювання зазначає свої дані (наприклад, РНОКПП / ЄДРПОУ, номер телефону, дані про кількість працівників, категорію діяльності, посилання на магазин продавця на відповідному “маркетплейсі”, IBAN тощо) та приєднується / підключається до продукту / послуги установи, після чого установа організовує приймання коштів від покупців за продані товари на поточний рахунок такого суб'єкта господарювання за допомогою / з використанням продукту / послуги установи), зобов'язана здійснювати належну перевірку таких суб'єктів господарювання відповідно до вимог статті 11 Закону про ПВК/ФТ, включаючи встановлення суті діяльності клієнта (зокрема товарів / послуг, що реалізуються / надаються, місце реалізації товарів / послуг), а також вживати інших заходів щодо клієнтів, передбачених Законом про ПВК/ФТ та Положенням № 107, у тому числі оцінювати ризик ділових відносин з клієнтами, формувати та вести анкети клієнтів, здійснювати на постійній основі аналіз фінансових операцій клієнтів тощо;
- в разі регулярного ініціювання платником платіжної операції або отримання отримувачем коштів за платіжними операціями установа має вжити дієвих заходів, передбачених внутрішніми документами установи з питань ПВК/ФТ, щодо визначення такого платника / отримувача особою, з якою установа підтримує ділові відносини. Такі заходи установа вживає, зокрема, з урахуванням регулярності здійснюваних особою платіжних операцій, сум таких операцій та наявності ознак дроблення. Водночас зазначені заходи не повинні мати формального характеру. Розробляючи порядок, передбачений у підпункті 7 пункту 10 додатка 15 до Положення № 107, установа має бути здатною продемонструвати дієвість його застосування, прийняті установою рішення під час його застосування та обґрунтованість таких рішень.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 31.01.2023 № 25-0005/6668 щодо ризиків інтернет-еквайрингу

Наголошено:

- про ризики послуги «інтернет-еквайринг», С2А та А2С з метою здійснення платіжних операцій на користь/від суб'єктів господарювання, які не мають ліцензій на здійснення діяльності з організації та проведення азартних ігор, у тому числі, нелегальних онлайн- 3 казино, нелегальних обмінних сервісів, та іншої незаконної діяльності, зокрема з метою ухилення від сплати податків, виплати неоподаткованих винагород тощо;
- на посиленні з урахуванням ризик-орієнтованого підходу заходів по відношенню до клієнтів, зокрема, здійснювати перевірку функціональності сайтів клієнтів/торговців, з яких проводиться ініціювання операцій, належності таких сайтів до конкретних юридичних осіб;
- на обов'язковому дотриманні вимог, передбачених у статті 14 Закону про ПВК/ФТ, в частині необхідності супроводження платіжних операцій, уключаючи Р2Р перекази, інформацією про платника та отримувача на всіх етапах проведення платіжної операції.

Лист НБУ від 07.05.2025 № Р/25-0009/35268 щодо клієнтів установ, які є СПФМ

- одним із джерел інформації, яке має використовувати установа під час здійснення НПК клієнта-СПФМ, є інформація, яка розміщується (публікується) на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку;
- використовуючи ризик-орієнтований підхід під час встановлення ділових відносин з клієнтом-СПФМ, з метою з'ясування мети та характеру майбутніх ділових відносин (зокрема виду послуг / продуктів, за якими клієнт звертається до СПФМ, орієнтовного обсягу фінансових операцій, які планує проводити клієнт у СПФМ), а також у процесі обслуговування клієнта-СПФМ, під час здійснення моніторингу має право отримувати від такого клієнта-СПФМ необхідну інформацію, у тому числі звітність, яку подає такий клієнт-СПФМ до Національного банку, для здійснення аналізу діяльності клієнта, зокрема щодо обсягів наданих послуг.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 05.09.2024 № Р/25-0005/67359 щодо виявлення індикаторів

- необхідність передбачити в договорах з надавачами платіжних послуг права установ щодо одержання інформації про платника (обсяги та строки) для здійснення аналізу, спростування або підтвердження підозр щодо погашення кредиту коштами третьої особи;
- установа за результатами моніторингу ділових відносин та фінансових операцій, що здійснюються в процесі таких відносин, самостійно, з урахуванням інформації, отриманої під час здійснення заходів належної перевірки, визначає чи є поведінка клієнта-позичальника ризиковою (може свідчити про ймовірність використання установи для ВК/ФТ) та приймає рішення щодо потреби вжиття заходів з переоцінки рівня ризику таких ділових відносин та здійснення додаткових (посилених) заходів належної перевірки (за наявності підстав).

Лист НБУ від 18.07.2025 № Р/25-0009/55573 щодо обслуговування кредитних установ (мікрокредитування)

- необхідність визначати у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ, зокрема, ознаки пов'язаності переказів коштів і порядок виявлення та випадки, у яких платник / отримувач, який регулярно ініціює / отримує перекази коштів, уважатиметься установою таким, який підтримує з ним ділові відносини та щодо якого необхідно здійснити заходи належної перевірки в порядку, передбаченому в Положенні № 107;
- наголошено на недопустимості формального підходу до розробки внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ;
- наведено приклади операцій, які повинні були стати об'єктом моніторингу установ;
- наголошено на необхідності виявлення індикаторів підозрілості, пов'язаних з видачею/погашенням кредиту.